

Fôring og stell av produktive søyjer rundt lamming

Forfatter
Finn Avdem, Nortura

Sammendrag

Rett fôring og stell av produktive søyjer er viktig både for å oppnå god tilvekst på lamma, lite lammetap og friske søyjer. Tal frå Saukontrollen syner at vi i perioden 2000-2009 har hatt ein auke på 0,19 totalfødte lam (2,09 lam pr søye i 2009), medan ein i same perioden har hatt ein auke 0,09 lam om hausten (1,72 lam pr søye inkl. kopplam i 2009). Forsking syner at det er lam frå store kull som er mest utsatte for å gå tapt.

Publisert
2010

Referanse
Bondevennen, 10/2010

Utskriftsdato
17.04.2024 www.fag.nsg.no

BONDEVENNEN NR. 10 - 12. mars 2010

Fôring og stell av produktive søyer rundt lamming

Finn Avdem
Fagrådgjevar småfe i Nortura

Rett fôring og stell av produktive søyer er viktig både for å oppnå god tilvekst på lamma, lite lammetap og friske søyer. Tal frå Saukontrollen syner at vi i perioden 2000-2009 har hatt ein auke på 0,19 totalfødte lam (2,09 lam pr øye i 2009), medan ein i same perioden har hatt ein auke 0,09 lam om hausten (1,72 lam pr øye inkl. kopplam i 2009). Forsking syner at det er lam frå store kull som er mest utsette for å gå tapt.

Her er nokre tips om fôring og stell av dei produktive søyene som får tre og fleire lam i høgdrektigheits- og lammingsperioden.

Høgdrektigheitsperioden

Det er i dei siste 6-8 vekene før lamming veksten av foster verkeleg byrjar å krevje energi og protein frå søya. (Tabell 1) Ferske føroptaksforsøk gjort ved UMB, Ås, syner at ei høgdrektig NKS søye har kapasitet til å ta opp ca 1,4 FEm grovfôr dersom ein haustar grovfôret ved byrjande skyting. Dette var finkutta surfôr av svært god gjæringskvalitet. Er surfôret hausta ved full skyting, kan ein rekna eit grovfôropptak på i overkant av 1 FEm. Resten av energitrongen må da bli dekt opp av kraftfôr om ikkje søya skal tære av holdet.

Produktive søyene med tre foster eller meir kan vera utsette for bukbrokk (vom i skinn) og skjedeframfall. Både desse sjukdommene kjem av at vekta og presset av foster, fostervatn og fôr blir for stort. Søya vil ha frå 0,5-1,5 l væske pr foster og vekta av dette er det lite å gjera med. Fostervekta kan vi påverke med å la vera å dekke opp heile fôrbehovet til fostervekst i dei siste vekene før lamming. Søya vil da også tære på holdet og ein slik strategi krev difor at søya er i svært godt hold før høgdrektigheitsperioden tek til. Søya skal alltid vera i godt hold ved lamming.

Fortørking

Det som er enklast å gjera noko med, er vekta av fôret vi gjev søya. I det før nemnde fôringforsøket gjort på UMB, åt søyene i overkant av 2 kg grovfôrtørstoff mot slutten av drektigheit. Tabell 2 syner forskjell i vekt på ein slik grovfôrrasjon med ulik tørrstoff % i grovfôret.

Det er difor ein stor fordel om ein kan unngå å bruke fuktig surfôr til høgdrektige søyene med mange foster. Må ein bruke slik surfôr, bør ein ikke gje dette etter appetitt, men heller auke kraftfôr-rasjonen for å dekke fôrtrongen.

Andre viktige tiltak for å unngå "vom i skinn" og skjedeframfall er å unngå hard handtering og stress av søya og syte for at ho får god plass ved fôrkrybba (45 cm pr øye) utan at ho må kjempe for maten.

Lammingsperioden

Lam frå store kull har ofte lågare fødselsvekt og mindre feittreserver enn større tvilling- og einstaka lam. Råmjølk er ei energibombe og full av antistoff, enzym og hormon som er livsviktige for lammet. Alle lam i kullet må difor sikrast ein god porsjon råmjølk så fort som råd etter fødselen. Dette er spesielt viktig i store kull der lammet som er født sist som regel får minst råmjølk. Det kan difor lønne seg å mjølke søya og gje kvar einskild lam ein porsjon råmjølk slik at ein er sikker på at alle får. Ein slepp da å vente å sjå om alle lam får suge søya og ein sikrar seg at spenekanalane er opne. Bilete 1 syner ein rasjonell måte å ordne dette på. Eit 5 kg's lam skal ha 0,7 – 1 liter råmjølk det første døgeret.

Små lam er ekstra utsette for nedkjøling pga mindre feittreserver og stor overflate i forhold til vekt. Sørg difor for tett, isolerande liggeunderlag og hjelp søya med å tørke lamma. Ei varmekasse med varmelampe kan redde mange lam dersom lamma likevel blir nedkjølte.

Ei søye som skal mjøkle til tre eller fleire lam må halde seg frisk og ha god appetitt på både grovfôr og kraftfôr. Ein bør difor spare det beste grovfôret til lammingsperioden. Det er alltid viktig med god overgangsfôring ved skifte av fôr, og ein bør difor auke kraftfôrrasjonen gradvis (0,1 kg pr døgn). Søya skal ha tid til å kome seg att etter lamminga før ein aukar kraftfôrrasjonen. Vent difor ca eit døger før du startar opptrappinga av kraftfôrrasjonen. (Tabell 3)

0,4 FEm fråholdet

Fôringforsøket ved UMB syntetiserte at ei sôye etter lamming har kapasitet til å ta ca 2 FEm med godt kutta, velgjæra surfôr dersom graset blir hausta ved byrjande skyting eller før. Er sôya i godt hold, kan sôya mjølke ein del av holdet. Det er da spesielt viktig med nok protein i føret. Skift difor over til eit proteinrikt kraftfôr i god tid før lamming. Det er viktig at sôya ikkje blir tappa for alle reserver i lammingsperioden. Dette svekkar sôya og gjer ho meir utsett for sjukdomar og parasittåtak. Mjølkeproduksjonen vil også gå ned, noko som lett fører til mastitt fordi svoltne lam herjar for mykje med juret. Ein bør difor rekna maks 0,4 FEm pr dag frå holdmobilisering. Ei høgtytande sôye som skal få mykje kraftfôr, bør få maks 0,5 kg kraftfôr pr føring for å unngå sur vomgjæring og appetittsvikt.

Det vil ofte vera aktuelt å støtteføre lam frå store kull med kraftfôr både inne og på vårbete. Dette aukar vårtilevksen og skånar juret til sôya. Det er da viktig å la lamma få tidleg tilgang på kraftfôr i eit lammegøyme inne. Dette framskundar også utviklinga av drøvtyggjarmagen.

Mjuk overgang

Overgangen frå ein rasjon av grovfôr og kraftfôr eine dagen til berre vårbete neste dag, gjev vomfloraen til sôya lite tid til å omstille seg til å melte eit nytt fôrslag. For å unngå ein knekk i mjølkeproduksjonen i samband med beiteslepp, bør ein difor prøve å få til ei så god overgangsfôring som råd. Sôyene bør difor vera mette av grovfôr når dei blir slepte på vårbete. Prøv også å gjera overgangen så mjuk som mogleg ved å trappe ned kraftfôrrasjonen og gje tilgang på grovfôr i ei vekes tid på vårbeten.

Lykke til med ei lammestid med lite lammetap, friske sôyer og god tilvekst på lamma!

Kjelder:

Helse og velferd hos sau,

Landbruksforlaget 2008

Fôring av sôyer rundt lamming: surfôr eller kraftfôr? Sau og geit nr 1 - 2010

Mindre lammetap, Tema-ark,

Team sau Nortura 2010

Tabell 1: Energitrong til fosterproduksjon og vedlikehald i FEm pr dag ved ulik kullstorleik i høgdrektigheitsperioden for ei 90 kg` s sôye

Kullstorleik	Fødselsvekt pr lam, kg	Veker før lamming			
		8-7	6-5	4-3	2-1
1	5-6	1,0	1,1	1,2	1,3
2	5-6	1,1	1,2	1,5	1,7
3	4-5	1,2	1,3	1,7	1,9

Tabell 2: Vekt av 2 kg grovfôrtørrstoff med ulik tørrstoff %

Fôrslag	Tørrstoff %	Vekt	Nedgang i vekt i forhold til fuktig surfôr
Direkte hausta fuktig surfôr	18	11,1 kg	
Fortørka surfôr	30	6,7 kg	- 4,4
Sterkt fortørka surfôr	45	4,4 kg	- 6,7
Høy	85	2,4 kg	- 8,7

Tabell 3 Energibehov i FEm til vedlikehald og mjølkeproduksjon hjå ei 90 kg` s sôye ved ulik kullstorleik og tilvekst på lamma.

Burd	Tilvekst pr lam pr dag	FEm pr dag
1	400	2,1
2	300	2,7
2	350	3,0
3	250	3,3
3	300	3,5